

POSTANOWIENIE

Dnia 17 stycznia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z wniosku G. Ł. i M. Ł.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi we W.
o wysokość zaległości z tytułu nieopłaconych składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 17 stycznia 2019 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawców od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 9 lutego 2017 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. przyznaje od Skarbu Państwa (Kasa Sądu Apelacyjnego w [...]) na rzecz adwokat H. G.-F. kwotę 1.800 (jeden tysiąc osiemset) zł, powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem pomocy prawnej udzielonej odwołującym się w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 9 lutego 2017 r. oddalił apelacje G. Ł. i M. Ł. od wyroku Sądu Okręgowego we W. z dnia 22 czerwca 2016 r., mocą którego oddalone zostały odwołania wnioskodawców od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W.:

- z dnia 19 grudnia 2014 r. określającej wysokość zaległości G. Ł. z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, na ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy (FP) i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych (FGŚP) w łącznej kwocie 72.947,01 zł;

- z dnia 19 października 2015 r. uchylającej decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W. z dnia 23 kwietnia 2014 r. w sprawie zaległości G. Ł. z tytułu nieopłaconych składek oraz należnych odsetek w łącznej kwocie 46.461,02 zł.

W sprawie ustalono, że G. Ł. prowadziła jednoosobową działalność gospodarczą od 1993 r. W latach 2005-2012 mąż wnioskodawczyni, M. Ł., został zgłoszony do ubezpieczeń społecznych jako osoba współpracująca. Działalność gospodarcza została zawieszona w dniu 27 lipca 2015 r. Decyzja organu rentowego z dnia 23 kwietnia 2014 r. miała stanowić podstawę wpisu hipoteki przymusowej na nieruchomości dłużnika. Postanowieniem z dnia 15 października 2014 r. Sąd Rejonowy Wydział Ksiąg Wieczystych oddalił wniosek organu rentowego o wpis hipoteki przymusowej, albowiem decyzja nie została doręczona małżonkowi dłużnika.

W dniu 19 grudnia 2014 r. organ rentowy wydał decyzję określającą wysokość zaległości G. Ł. z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, na ubezpieczenie zdrowotne oraz FP i FGŚP w łącznej kwocie 72.947,01 zł. Decyzję tę skierowano również do M. Ł.. Na skutek odwołania organ rentowy wydał decyzję z dnia 19 października 2015 r. uchylającą decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W. z dnia 23 kwietnia 2014 r.

Sąd Apelacyjny przyjął, że przedmiotem sporu była prawidłowość decyzji organu rentowego z dnia 19 grudnia 2014 r. oraz z dnia 19 października 2015 r.

W odniesieniu do pierwszej z nich, Sąd Apelacyjny podniósł, że wnioskodawcy nie kwestionowali wysokości istniejącego zadłużenia G. Ł. z tytułu nieopłaconych składek, a w orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowane jest stanowisko, że w sprawie z odwołania od decyzji organu rentowego, jej treść wyznacza przedmiot i zakres rozpoznania oraz orzeczenia sądu pracy i ubezpieczeń społecznych (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 1999 r., II UZ 52/99).

Z kolei decyzja z dnia 19 października 2015 r. została wydana na podstawie art. 83a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, zgodnie z którym prawo lub zobowiązanie stwierdzone decyzją ostateczną Zakładu ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby

zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na to prawo lub zobowiązanie. W niniejszej sprawie nową okolicznością w rozumieniu powyższego przepisu było ustalenie, że nieruchomości, na której zamierzano ustanowić hipotekę przymusową, stanowiła majątek wspólny małżonków. Z tego względu organ rentowy uznał, że zadłużenie wnioskodawczyni z tytułu nieopłaconych składek obciąża nie tylko G. Ł., ale również jej małżonka, co stanowiło podstawę wydania decyzji z dnia 19 grudnia 2014 r., a następnie podstawę uchylenia decyzji z dnia 23 kwietnia 2014 r.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] wywiódł pełnomocnik powodów, zaskarżając go w całości.

W podstawach skargi kasacyjnej zarzucono naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 2 Konstytucji RP, art. 83a ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, art. 254 § 1 Ordynacji podatkowej oraz przepisów postępowania, a mianowicie art. 386 § 4 k.p.c., art. 83a ust. 1 i 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z art. 156 § 1 pkt 1, 2 i 3 k.p.a., art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 213 § 1 k.p.c., art. 464 § 1 k.p.c.

Przedmiotowe zarzuty skłoniły skarżących do sformułowania wniosku o zmianę zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego przez uwzględnienie w całości apelacji obwołujących się i zmianę zaskarżonego nim wyroku Sądu Okręgowego, ewentualnie o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego oraz o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Wniosek obejmował również zasądzenie na ich rzecz kosztów postępowania kasacyjnego.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości, tj. art. 83a ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, w zakresie kwalifikowania ujawnionych faktów do kategorii nowych okoliczności w rozumieniu powołanego przepisu. Nadto skarga jest oczywiście uzasadniona.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu

postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej. Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony - co należy podkreślić - wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 31/18, LEX nr 2508113).

W okolicznościach tej sprawy nie zachodzi potrzeba wyjaśniania przedstawionych przez powódkę kwestii prawnych i dokonanie wykładni wskazanych przepisów prawnych. W myśl art. 83a ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1778, dalej ustawa systemowa), prawo lub zobowiązanie stwierdzone decyzją ostateczną Zakładu ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na to prawo lub zobowiązanie. Przede wszystkim należy podkreślić, że przepisy o ponownym rozpoznaniu sprawy stanowią *leges speciales* w zakresie, w jakim wznowienie postępowania regulowane jest przez

kodeks postępowania administracyjnego, ponieważ instytucja ponownego rozpoznania uprawnień została wprowadzona zamiast wznowienia postępowania administracyjnego. Oznacza to, że organ ubezpieczeń społecznych ponownie rozpatruje uprawnienia, niezależnie od tego, czy ujawnione okoliczności lub przedstawione dowody prowadzą do odmowy, czy do przyznania prawa lub odpowiednio ustalenia albo uchylenia zobowiązania. W każdym wypadku organ wydaje nową decyzję, tak jakby jeszcze ostatecznie w tym zakresie nie rozstrzygał (zob. B. Gudowska [w:] Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz. Warszawa 2014, J. Strusińska-Żukowska, red.).

W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych ostateczna decyzja organu rentowego staje się prawomocna, po pierwsze, z upływem terminu do jej zaskarżenia do sądu ubezpieczeń społecznych (decyzja niezaskarżona), po drugie, wtedy, kiedy sąd ubezpieczeń społecznych prawomocnym wyrokiem oddali odwołanie. W obu tych sytuacjach ustawodawca przewidział odrębny tryb postępowania w art. 83a ustawy systemowej. W przypadku decyzji niezaskarżonej do sądu organ rentowy ma uprawnienie do samodzielnego ponownego ustalenia prawa lub zobowiązania (ust. 1). Innymi słowy uregulowana w art. 83a ust. 1 ustawy systemowej instytucja wznowienia postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych oznacza nadzwyczajną kontynuację postępowania w tej samej sprawie, w której organ rentowy ma możliwość zniwelowania własnego uchybienia powstałego przy stwierdzeniu prawa lub zobowiązania.

Artykuł 83a ust. 1 ustawy systemowej zawiera regulację dotyczącą ponownego ustalenia prawa lub zobowiązania, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawnione okoliczności istniejące przed wydaniem decyzji, które mają wpływ na prawo lub zobowiązanie, przy czym nie jest wymagane ujawnienie nowych okoliczności, lecz takich okoliczności, które istniały przed wydaniem decyzji, a nie zostały przez organ rentowy uwzględnione. Pojęcie nowości odnosi się bowiem do dowodów, które mogą powstać także po wydaniu decyzji, jednak muszą dotyczyć okoliczności istniejących przed jej wydaniem. W konsekwencji artykuł ten zezwala na ponowną ocenę prawa lub zobowiązania po uprawomocnieniu się dotyczącej go decyzji w przypadku przedłożenia nowych dowodów lub ujawnienia okoliczności istniejących przed

wydaniem decyzji, które mają wpływ na to prawo lub zobowiązanie, a prawo lub zobowiązanie ulegają ponownemu ustaleniu.

Podsumowując, decyzje ostateczne organu rentowego, od których nie zostało wniesione odwołanie do właściwego sądu mogą być z urzędu przez Zakład uchylone, zmienione lub unieważnione, na zasadach określonych w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego (83a ust. 2 ustawy systemowej). Z regulacji tej wynika więc, że organ rentowy ma prawo uchylić, zmienić lub unieważnić wydaną przez siebie ostateczną decyzję, której strona nie zaskarżyła do sądu ubezpieczeń społecznych - z wyjątkiem decyzji wydanych w postępowaniu o ustalenie uprawnień do emerytur i rent oraz ich wysokości (83a ust. 4 ustawy systemowej - w trybie przewidzianym w Kodeksie postępowania administracyjnego dla decyzji administracyjnych). Przepis 83a ust. 2 ustawy systemowej pozwala na weryfikację w postępowaniu administracyjnym ostatecznych decyzji administracyjnych wyłącznie z urzędu i to pod warunkiem, że od takiej decyzji nie zostało uprzednio wniesione odwołanie do właściwego sądu powszechnego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2009 r., I UK 109/09, LEX nr 794871).

Natomiast przepisy o postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych nie przewidują możliwości orzekania o nieważności decyzji administracyjnej przez sąd powszechny (stwierdzania tej nieważności), a sąd ubezpieczeń społecznych orzeka o istocie przedmiotu odwołania, jaką jest istnienie (nieistnienie) określonego prawa lub zobowiązania.

Powołując się na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej należy wykazać, że popełnione przy ferowaniu zaskarżonego orzeczenia uchybienia w zakresie stosowania prawa miały charakter kwalifikowany i nie podlegały różnym ocenom, były więc dostrzegalne w sposób oczywisty dla przeciętnego prawnika. Analiza uzasadnienia wniosku w zakresie obejmującym tę przesłankę nie pozwala przyjąć, że przesłanka ta wystąpiła. Powołanie się przez autora skargi kasacyjnej na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej zobowiązuje go do przedstawienia wyводу prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, co daje

podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną, tj. podlegającą uwzględnieniu. O ile bowiem do uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawy są usprawiedliwione, o tyle do przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędna jest jej oczywista zasadność w wyżej przedstawionym rozumieniu. W świetle motywów zaskarżonego wyroku rozpoznania nie można przyjąć, że nastąpiły uchybienia przepisom o charakterze elementarnym.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał zatem, że skarżący nie wykazał potrzeby rozpoznania jego skargi kasacyjnej. W związku z tym, opierając się na treści art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto w myśl § 4 ust. 3 w związku z § 8 pkt 5 i w związku z § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2019 r., poz. 18.).